PARTICULARITĂȚILE AUDIERII PERSOANEI ÎN PRIVINȚA CĂREIA SE SOLICITĂ INSTITUIREA MĂSURILOR DE OCROTIRE JUDICIARE

THE PARTICULARITIES OF HEARING OF THE PERSON REGARDING WHICH THE ESTABLISHMENT OF JUDICIAL PROTECTION MEASURES IS REQUESTED

Dionis BRÎNZĂ, ORCID: 0000-0003-3428-5350
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

CZU: 347.926:347(478)(094.4) e-mail: dionis.brinza95@gmail.com

The procedure for hearing the person in respect of whom the judicial protection measure was requested comes to transpose provisions of the UN Convention on the rights of the person with disabilities. The hearing of the person in respect of whom judicial protection measures were requested is mandatory.

In this paper we will examine the particularities of hearing the nominated person. Thus, it is worth mentioning that the legislator has established for the procedure of hearing the person in respect of whom the judicial protection measure was requested, specific features that are not found in other civil cases. Among the main particularities are the possibility of the person in respect of whom the judicial protection measure was requested, of being accompanied by another person, of hearing that person at the place of his / her stay, etc.

Cuvinte-cheie: *audiere, locul de aflare a persoanei, măsuri de ocrotire judiciare, persoană care însoțește, ședință închisă.*

INTRODUCERE

Instituirea procedurii privind măsurile de ocrotire a adus mai multe novații în cadrul procesului civil. Una dintre aceste novații se referă la particularitățile audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea, reînnoirea, modificarea sau revocarea măsurilor de ocrotire judiciare. O influență esențială asupra procedurii de audiere nominalizate o are art. 12 alin. (4) al Convenției ONU din 13 decembrie 2006. Potrivit acestei norme, orice măsură luată în privința capacității juridice a persoanei trebuie să fie proporțională cu starea persoanei și să fie luată în conformitate cu voința, preferințele și sentimentele persoanei.

Prin urmare, procedura audierii persoanei nominalizate vine să transpună în legislația națională prevederile Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 13 decembrie 2006.

Scopul prezentei lucrări este determinarea particularităților și a modului de audiere a persoanei fizice în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciară.

Atingerea scopului propus presupune realizarea următoarelor **obiective:** determinarea procedurii de audiere a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare; stabilirea locului de audiere a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciară; determinarea modului și a conținutului audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciară.

PARTICULARITĂȚILE AUDIERII

Reieșind din prevederile Codului civil al Republicii Moldova și ale art. 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, la examinarea chestiunilor ce țin de măsurile de ocrotire, instanțele de judecată trebuie să respecte drepturile, voința, sentimentele și preferințele persoanei [1, art. 12 alin. (4)]. Prevederi similare se conțin și în Recomandarea nr. R (99) 41 din 23 februarie 1999 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre privind Principiile privitoare la protecția juridică a adulților incapabili.

Pentru a determina cerințele stabilite în actele internaționale prenotate, este necesar de a-i oferi persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire posibilitatea de a se expune asupra cererii înaintate și asupra măsurii de ocrotire solicitate. În acest sens, legiuitorul a stabilit obligativitatea audierii respectivei persoane. Astfel, potrivit art. 308 alin. (1) CPC, *în cazul examinării cererii prevăzute la art. 302 alin. (1), instanța de judecată audiază persoana fizică. Aceasta poate fi însoțită de altă persoană pe care a ales-o, care nu va avea calitatea de reprezentant în proces*.

Legislația procesual civilă nu prevede în ce fază are loc audierea persoanei nominalizate. Însă, dat fiind faptul că respectiva acțiune procesuală ține de examinarea cauzei în fond, audierea persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare urmează să aibă loc în faza dezbaterilor judiciar. Iar pentru a se respecta principiul contradictorialității, audierea persoanei nominalizate are loc după darea explicațiilor de către petiționar.

Legislația procesual civilă prevede că audierea persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciară are loc în ședință închisă. Considerăm că raționamentele stabilirii ședinței închise se datorează necesității protecției persoanei și a datelor confidențiale ale acesteia, cum ar fi datele care se referă la secretul medical, date referitoare la comportamentul și starea respectivei persoane etc. Instanța de judecată poate stabili că la ședința de audiere a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciară să participe și alte persoane, care, potrivit art. 94 alin. (1) din Codul civil, sunt în drept să depună cerere de instituire a măsurilor de ocrotire judiciare, cum ar fi soțul, concubinul, membrii familiei etc.

Totodată, la ședința de audiere a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare participă în mod obligatoriu avocatul acesteia, care va fi informat despre timpul și locul audierii.

Persoana fizică în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare poate solicita instanței de judecată ca audierea sa să aibă loc în regim individual, ceea ce presupune fără ceilalți participanți. Însă persoana fizică în privința căreia se

solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare va putea fi însoțită de o persoană pe care a ales-o personal. În acest sens, urmează a fi determinat dacă avocatul persoanei va participa la o astfel de ședință; or, legislația procesual civilă nu ne dă răspuns la această întrebare, aceasta reprezentând o lacună a legii. După cum ne-am expus anterior [2, p. 317-319], în respectivele cauze prezența avocatului care să reprezinte persoana în priința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare este obligatorie. Participarea obligatorie a avocatului reprezintă o garanție a respectării drepturilor persoanei la orice etapă și acțiune procesuală. Astfel, considerăm că avocatul urmează să participe în mod obligatoriu la o astfel de ședință de audiere individuală.

Cu toate acestea, instanța de judecată, analizând toate circumstanțele cauzei, poate să dispună ca persoana nominalizată să fie audiată în prezența celorlalți participanți la proces.

Potrivit art. 308 alin. (4) CPC, *dacă consideră necesar, instanța de judecată poate desfășura audierea persoanei fizice în prezența medicului care o tratează sau în prezența altei persoane pertinente*. Așadar, instanța de judecată, la desfășurarea audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare, poate să invite medicul psihiatru care o tratează sau altă persoană care poate acorda asistență psihiatrică la audierea persoanei cu dizabilități. Această măsură procesuală va permite audierea mai *eficientă* a persoanei. Medicul psihiatru având abilități și aptitudini speciale de a comunica mai eficient cu persoana care suferă de deficiențe mintale.

Scopul audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare este ca persoană să-și expună poziția asupra cererii de instituire a măsurii de ocrotire judiciare. În acest sens, instanța de judecată are obligația legală de a depune toate eforturile posibile pentru a constata dorințele şi sentimentele persoanei fizice privind cererea supusă examinării, folosind metodele de comunicare care corespund stării și situației persoanei audiate [3, art. 308 alin. (5)].

Necesitatea audierii respectivei persoane este dictată în primul rând de obligativitatea respectării dreptului persoanei la un proces echitabil. Una dintre garanțiile dreptului la un proces echitabil fiind necesitatea de a-i acorda persoanei posibilitatea de a se expune asupra cererii înaintate în privința sa.

La fel, necesitatea audierii persanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare este dictată de garanția prevăzută la art. 12 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Potrivit normei prenotate, orice măsură luată în privința capacității juridice a persoanei trebuie să respectă drepturile, voința şi preferințele persoanei, să fie proporționale şi adaptate la situația persoanei. Prevederi similare se conțin și în art. 92 alin. (2) din Codul civil al Republicii Moldova, care stipulează că, *măsura de ocrotire judiciară trebuie să fie individualizată şi proporţională gradului în care, în urma unei boli mintale sau deficienţe fizice, mintale sau psihologice, persoana nu îşi poate conştientiza acţiunile ori exprima voinţa*. Legislația civilă mai prevede că, la luarea oricărei decizii care vizează persoana în privința căreia este instituită o măsură de ocrotire sau interesele patrimoniale ale acesteia, instanţa de

judecată, autoritatea tutelară și persoana însărcinată cu ocrotirea vor acorda prioritate dorințelor şi sentimentelor persoanei ocrotite, exprimate de sine stătător sau, la solicitarea acesteia, cu ajutorul persoanei de încredere. Dorințele și sentimentele persoanei ocrotite vor avea prioritate, chiar dacă sunt susceptibile de a expune persoana ocrotită unui anumit risc, cu excepția cazului în care ea se expune unui risc grav ce nu poate fi diminuat prin întreprinderea anumitor măsuri suplimentare [4, art. 65 alin. (6)].

Prin urmare, audierea persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare va permite identificarea voinței, sentimentelor și preferințelor respectivei persoane, din prima sursă. Astfel, audierea persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare va permite instituirea unei măsuri proporționale cu starea persoanei și care corespunde voinței, sentimentelor și preferințelor respectivei persoane.

În cazul în care, din cauza bolii sau deficiențelor mintale, fizice sau psihologice, persoana nu este în stare să comunice, instanța de judecată prin încheiere va constata imposibilitatea comunicării cu respectiva persoană, prin aceasta încetând audierea. Despre imposibilitatea comunicării cu persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare instanța de judecată va face o mențiune în partea descriptivă a hotărârii judecătorești [5].

Audierea persoanei se desfășoară la sediul instanței de judecată. În cazul în care persoana se află într-o instituție medicală, instituție de tratament, instituție socială sau altă instituție de acest fel, audierea persoanei se desfășoară în cadrul respectivei instituții. Totodată, potrivit art. 308[1] CPC, *în cazul în care prezența persoanei nu este posibilă din motive obiective, instanța de judecată asigură audierea acesteia la locul aflării ei.* Astfel, din norma prenotată rezultă că instanța de judecată este obligată să se deplaseze și să audieze persoana la locul aflării sale dacă există motive obiective care fac imposibilă prezența persoanei la sediul instanței. Această normă fiind o garanție împotriva arbitrariului la instituirea măsurii de ocrotire judiciare.

Cu toate că legislația procesual civilă prevede cu titlu imperativ obligativitatea audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare, în practică se întâlnesc situații când instanța de judecată examinează cauza și instituie măsura de ocrotire judiciară fără a audia persoana. Așadar, în cadrul examinării cauzei instanța de judecată a constatat că *persoana în privinţa căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire, în şedinţa de judecată nu s-a prezentat. Conform Raportului de expertiză extrajudiciară, acesta nu poate participa în ședința de judecată la momentul actual* [6]. O astfel de soluție este totalmente greșită, reprezentând o încălcare directă a art. 308[1] CPC. Indiferent ce prevede raportul de expertiză, instanța de judecată trebuie să întreprindă toate acțiunile posibile pentru audierea persoanei, inclusiv deplasarea la locul aflării respectivei persoane.

O problemă actuală care poate apărea în practică se referă la faptul dacă este posibilă audierea persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare

prin intermediul tehnologiilor informaționale de comunicare, cum ar fi teleconferința. Considerăm că audierea persoanei prin intermediul tehnologiilor informaționale de comunicare, nu este posibilă; or, art. 308[1] CPC prevede expres cu titlu imperativ că persoana se audiază la locul aflării ei.

O altă problemă științifică pe care ne propunem să o examinăm în prezenta lucrare se referă la statutul juridic al persoanei care însoțește persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciară. Din prevederile art. 308 alin. (1) CPC rezultă că respectiva persoană nu este reprezentant. La fel, respectiva persoană nu are calitatea de participant la proces, deoarece aceasta nu are un interes față de obiectul cererii. Respectiva persoană are sarcina de a susține moral persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare și de a o asista la expunerea voinței, sentimentelor și dorințelor. Această persoană are drept sarcină de a crea o legătură psihologică cât mai trainică între persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurilor de ocrotire judiciare şi instanța de judecată. Statutul juridic al persoanei care însoțește persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciară este analogic statutului juridic al pedagogului care asistă martorul minor în conformitate cu art. 218 CPC.

CONCLUZII

Din cele expuse *supra* conchidem că legiuitorul a stabilit obligativitatea audierii persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare. Audierea respectivei persoane va permite instituirea unei măsuri proporționale cu starea persoanei și care corespunde voinței, sentimentelor și preferințelor respectivei persoane.

În cazul în care, din motive obiective, este imposibil de a comunica cu persoana instanța de judecată va emite o încheiere prin care va constata imposibilitatea comunicării cu persoana, respectivă.

Audierea persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciară se desfășoară, de regulă, la sediul instanței de judecată, însă audierea poate avea loc și la sediul instituției de tratament sau social în care este internată persoana. Iar în cazul în care audierea persoanei la sediul instanței de judecată nu este posibilă din motive obiective, instanța de judecată este obligată să se deplaseze și să audieze persoana la locul de aflare a acesteia.

Referințe:

1. Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York la 13 decembrie 2006. Ratificată prin Legea nr. 166 din 09.07.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 126-128/428
2. BRÎNZĂ, D. Dreptul la asistență juridică al persoanelor supuse măsurii de ocrotire judiciare. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participație internațională „Integrare prin cercetare și inovare”.* Chișinău 2022.

3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 285-294.
4. Codul civil al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 82-86.
5. Hotărârea Judecătoriei Ungheni nr. 2p/s-28/2023 din 13.04.2023.
6. Hotărârea Judecătoriei Hâncești (sediul Ialoveni) nr. 2p/s-33/22 din 29.12.2022.